

2. Бацевич Ф.С. Нариси з комунікативної лінгвістики: Монографія. — Львів, 2003. — 281 с.
3. Формановська Н.І. Речевой этикет. Справочник. — М.: Высшая школа, 1990. — 80 с.
4. Brown P., Levinson S. Politeness some universals in language. — Cambridge University press, 1987. — 345 p.
5. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. — Львів, нац. ун-т ім. І. Франка. — К.: Довіра, 2007. — 207 с.
6. Grice P. Logic and conversation. Syntax and semantics. Ed. G. Cole, G. Morgan. — N.Y., 1975. — P. 26–47.
7. Fraser B., Nolen W. The assoziation of deference with linguist form. International journal of sociology of language. — №27. — 1981. — p. 93–109.
8. Fraser B. Perspectives on politeness. — Journal of pragmatics 14/2. — 1990. — p. 219–236.

Печенікова Л.М.

викладач

кафедри української мови та літератури

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА У ФОРМУВАННІ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Анотація. У статті розкриваються особливості толерантності як цінність суспільства, яка лежить в основі взаєморозуміння між людьми, що належать до різних культур, національностей і віросповідань.

Ключові слова: толерантність, цінності, глобалізація, міжкультурна взаємодія.

Abstract. In the article the features of tolerance as a public value, which is the basis of mutual understanding between people belonging to different cultures, nationalities and religions.

Key words: tolerance, values, globalization, intercultural interaction.

У реаліях сьогодення соціокультурні трансформації, вікова історія міждержавних і міжрелігійних конфліктів визначили необхідність формувати вміння та навички позитивної взаємодії представників різних культур, виховувати толерантну свідомість та поведінку. Міжкультурна комунікація актуалізує проблему взаєморозуміння, оскільки існування людей в різних культурних просторах формує стереотипи, правила поведінки, ставлення до дійсності, які можуть зашкодити взаєморозумінню, спричиняти непорозуміння або міжкультурний конфлікт. Учасники міжкультурного діалогу прагнуть досягти взаєморозуміння та компромісу, де головною умовою є визнання сторонами одне одного як рівноправних, а також побудувати взаємодію на принципах поваги, довіри, доброзичливості, рівності і свободи вибору. Такий тип взаємодії припускає невтручання в особисті справи, зберігає самостійність, що в науковому просторі визначається терміном «толерантність».

Взаємозв'язок явищ культури та комунікації досліджено у працях філософів XVII–XX ст. Л. Вітгенштайна, Ю. Габермаса, Г. Гадамера, І. Канта, Ф. Ніцше, П. Сорокіна, І. Фіхте, З. Фрейда, Ф. Шляєрмахера, О. Шпенглера, зокрема поняття міжкультурної комунікації з'являється у середині XX ст. у наукових доробках К. Клакхона, А. Кребера, Р. Портера, Д. Трагера та ін. Дослідженням теоретичних основ толерантності займалися В. Шалін, В. Золотухіна, В. Лекторський. У філософському аспекті толерантність вивчали Є. Швачко, Ю. Іщенко, О. Тягло, Є. Бистрицький та ін. Толерантність як цінність сучасного суспільства розглядали В. Скворцов, М. Уолцер, М. Хом'яков, П. Ніколсон [5].

Поняття «толерантність» є багатовимірним, тому слід проаналізувати смислову структуру опорної назви. За визначеннями, поданим у «Словнику громадських наук» толерантність — «терпиме ставлення до чужого способу життя, поведінки, вірувань, традицій, цінностей, ідеалів, політичних смаків і позицій, яке забезпечує право і свободу кожної людини мати свої судження і позиції в соціальному світі» [2, с. 386]; Словник філософських термінів — «моральна якість, яка характеризує ставлення до людини, що належить до іншої раси, національності, культурної традиції, релігійної конфесії як до рівної особи [3, с. 590]; Універсальний словник-енциклопедія — «визнання за іншими права на погляди й смаки, відмінні від поглядів оцінюючого; не підтримує ні антигуманних, ані злочинних ідей» [4]; Енциклопедія політичної думки — «обачне рішення не забороняти, не обмежувати і не оспорювати поведінку, що її хтось не схвалює, навіть якщо він і має потрібну для цього владу чи авторитет» [4].

Під час проведення конференції ЮНЕСКО Організацією Об'єднаних Націй у 1995 році було прийнято «Декларацію принципів толерантності», де у першій статті визначено, що толерантність означає повагу, сприйняття та розуміння різноманіття культур, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Толерантність — це єдність у різноманітності та можливість досягнення миру, це цінність, яка заперечує насилля та породжує принципи милосердя і терпимості.

Науковець М. Хом'яков у своїй роботі «Толерантність — парадоксальна цінність» окреслює два види толерантності: «слабке — ненасильницьке сприйняття існування іншого, вимушений дозвіл іншому існувати, чи байдуже ставлення до іншого» та «сильне — максимально сфокусувати це поняття, відрізнивши його від байдужості, з одного боку, і беззастережного прийняття, з іншого» [5].

Проаналізувавши вище розглянуті визначення, можна прийти до висновку, що «толерантність» потребує уваги в аспекті зіткнення різних культур, яке пов'язане з процесом глобалізації, однак у такому контексті толерантність виступає як цінність. Вона не зводиться до індиферентності, ущемлення власних інтересів, а вирізняється стійкістю власної позиції та гнучкістю до розуміння позицій і цінностей інших. «Утвердження толерантності, завдяки процесам глобалізації, який призвів до зіткнення різних культур і цінностей у рамках

плюралістичного мультикультурного суспільства сучасності, є ще більш важливим завданням, ніж це було колись» [5].

Так, В. Шалін підкреслює: «В умовах багатополярного світу, а саме — глобалізації господарської діяльності, створення нових видів соціалізації, національної та етнічної дивергенції ... толерантність виявляється як інтенція загальнолюдських інтересів і потреб». Отже, толерантність є запорукою набуття миру та успішної соціальної співпраці [6].

Толерантність — це визнання несхожості, право бути відмінним, інакшим, однак не є тотожним терпимому ставленню, відмовленню від власних переконань та світосприйняття, а припущення існування іншого без емоцій, суджень, оцінок.

Толерантність, як соціальна цінність, виникає у суспільній свідомості, формується як ідеал і передбачає прийняття суспільством відмінностей; виявляється в умовах полікультурності соціального простору; забезпечує мирне співіснування та орієнтує на дотримання рівноправності й поваги [2, с. 44].

Таким чином, актуальною проблемою сучасності є вивчення культурних особливостей, оскільки культура зберігає єдність нації, є первинною до економіки, політики та моралі. Саме тому рівноправність між представниками різних народів; доброзичливе та терпиме ставлення до інших; взаємна повага, гарантує позитивний результат міжкультурної комунікації. Толерантність виступає умовою розуміння особливостей різних народів, націй, релігій, культур та є головним чинником для досягнення успішних переговорів, відкритої ідейної позиції.

Література

1. Габрусєва Н.В. Філософія в поняттях. — Опіль, 2012. — 73с.
2. Кораблева А.А. Аксиологический подход к определению толерантности [Електронний ресурс] / А. А. Кораблева // Ярославский педагогический вестник — 2012.— №2. — Том II (Психолого-педагогические науки). — С. 42–46. — Режим доступу: www.vestnik.yspu.org/releases/2012_2pp/12.pdf
3. Словарь философских терминов / [науч. ред. В. Г. Кузнецова]. — М.: ИНФРА. — М, 2007. — XVI, 731. — С. 9. Толерантність [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/29/53410/22093.html>
4. Толерантність: теорія і практика. Роздуми філософів і релігієзнавців. Міжнародні правові документи (витяги) / [упоряд., автор передмови Бабій М. Ю]. — К.: Відділення релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди, 2004. — 125 с.
5. Хомяков М.Б. Толерантность — парадоксальная ценность [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old.jourssa.ru/2003/4/4aHomiakov.pdf>
6. Шалин В.В. Толерантность (культурная норма и политическая необходимость) [Електронний ресурс] / В. В. Шалин. — Ростов н/Дону. 2000. — Режим доступа: <http://en.bookfi.org/book/525972>